

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЙЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Археологія

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(спеціалізація) (код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

освітня програма Історія та археологія: історія. Європейські студії.
(назва освітньої програми)

тип дисципліни нормативна
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

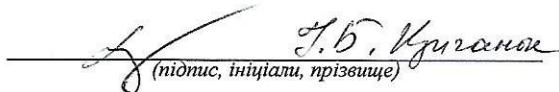
Ізмаїл – 2017

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

V.V. Дроздов
(підпис, ініціали, прізвище)**РЕКОМЕНДОВАНО:**кафедрою української і всесвітньої
історії та культури

протокол № 1 від 80. 08. 2017 р.

Завідувач кафедри
В.Г. Церковна
(підпис, ініціали, прізвище)**ПОГОДЖЕНО:**Голова науково-методичної ради факультету
української філології та соціальних наук
T.B. Крижанов
(підпис, ініціали, прізвище)**Розробник програми:**Татаринов Іван Євгенович, кандидат історичних
наук, ст. викладач кафедри української і
всесвітньої історії та культури**Рецензент програми:**Дроздов Віктор Володимирович, кандидат
історичних наук, доцент кафедри української і
всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
<i>Кількість кредитів: 5</i>	<i>Лекції:</i>	
	<i>30</i>	
<i>Модулів: 1</i>	<i>Практичні заняття:</i>	
<i>Загальна кількість годин: 150</i>	-	-
<i>Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1</i>	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
<i>Семестр: 2</i>	<i>Семінарські заняття:</i>	
	<i>28</i>	-
<i>Тижневе навантаження (год.):</i>	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 4	<i>2</i>	-
- самостійна робота: 6	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
<i>Форма підсумкового контролю: екзамен</i>	-	-
<i>Мова навчання: українська</i>	<i>Самостійна робота:</i>	
	<i>90</i>	-

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: археологія як наука, історія археологічних досліджень, джерела вивчення археології, археологічна періодизація, методи та специфіка археологічних досліджень, археологічне вивчення культур давніх епох, господарської діяльності, способу життя, матеріальної й духовної культури народів, що проживали на території України від найдавніших часів (за археологічними знахідками).

Метою вивчення дисципліни є: оволодіння студентами знаннями стосовно розвитку вітчизняної та зарубіжної археологічної науки, різновидом археологічних джерел, методами ведення розвідок та розкопок певних археологічних пам'яток, датування артефактів, а також з особливостями окремих археологічних культур на території України.

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Вступ до історії з основами наукових досліджень», «Історія України та української культури», «Історія античної цивілізації», «Історія крайн Центрально-Східної Європи», «Культурна антропологія та етнографія», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство», «Спеціальні історичні дисципліни».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Історія та археологія: історія. Європейські студії».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.	ПРН 9.	З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них
ЗК 2.	Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.		
ЗК 3.	Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.	ПРН 2.	Запам'ятовувати та відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом.
ЗК 4.	Здатність раціонально організовувати власну діяльність та ефективно використовувати час.	ПРН 15. ПРН 27.	Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням. Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
ЗК 5.	Здатність бути критичним і самокритичним.	ПРН 4.	Критично осмислювати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музеїні експонати, періодика, наукові праці тощо).
ЗК 6.	Здатність відрізняти суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.	ПРН 1. ПРН 9.	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології. З'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.
ЗК 7.	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.	ПРН 15. ПРН 23.	Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням. Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
ЗК 8.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.	ПРН 27.	Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній

			діяльності.
ЗК 10.	Навички написання аналітичних і публістичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.	ПРН 1. ПРН 10. ПРН 19. ПРН 27.	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології. Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження Порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології. Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
ЗК 12.	Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.	ПРН 23.	Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
ЗК 13.	Здатність працювати в колективі та самостійно, виявляти ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам.	ПРН 15. ПРН 27.	Розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням. Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
Фахові компетентності (ФК)			
ФК 4.	Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.	ПРН 12.	Організовувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної та нематеріальної культурної спадщини України.
ФК 5.	Здатність опрацювання наукових та інформаційних джерел та використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.	ПРН 16.	Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
ФК 6.	Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музеяні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.	ПРН 10. ПРН 27.	Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження. Самостійно формулювати предмет, мету та завдання наукового дослідження, використовувати загальнонаукові та спеціальні методи історичного дослідження в науково-дослідній діяльності.
ФК 7.	Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних	ПРН 22.	Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для ґрунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до

	історичних дисциплін, новітні комп’ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов’язаних із ними даних.		сучасного стану.
ФК 8.	Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.	ПРН 12.	Організовувати практичне вирішення проблем історичної пам’яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
		ПРН 17.	Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот.
ФК 9.	Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.	ПРН 5.	Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
		ПРН 14.	Досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби.
ФК 13.	Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.	ПРН 3.	Знати та відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії.
		ПРН 11.	Обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
ФК 14.	Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.	ПРН 22.	Використовувати знання спеціальних історичних дисциплін, археології, культурної антропології та етнології для грунтовного вивчення розвитку цивілізації від її зародження до сучасного стану.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК1.		ПРН 9.		
ЗК 2.		ПРН 9.		
ЗК 3.	ПРН 2.			
ЗК 4.		ПРН 15.		ПРН 27.
ЗК 5.	ПРН 4.			
ЗК 6.	ПРН 1.	ПРН 9.		
ЗК 7.		ПРН 15.	ПРН 23.	ПРН 27.
ЗК 8.		ПРН 15.	ПРН 23.	ПРН 27.
ЗК 10.	ПРН 1.	ПРН 10, ПРН 19.		ПРН 27.
ЗК 12.			ПРН 23.	
ЗК 13.		ПРН 15.		ПРН 27.
ФК 4.		ПРН 12.		
ФК 5.		ПРН 16.		
ФК 6.		ПРН 10.		ПРН 27.
ФК 7.		ПРН 22.		
ФК 8.		ПРН 12, ПРН 17.		
ФК 9.	ПРН 5.	ПРН 14.		
ФК 13.	ПРН 3.	ПРН 11.		
ФК 14.		ПРН 22.		

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Археологія як наука	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
2.	Історія археології в Україні. Датування в Археології.	6	4	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
3.	Методи археологічного дослідження	8	6	2	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
4.	Кам'яна доба в Україні	6	2	4	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
5.	Енеоліт на території України	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
6.	Доба бронзи	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
7.	Ранній залізний вік	6	2	4	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
8.	Античні держави Північного Причорномор'я	8	2	4	-	2	-	10	-	-	-	-	-	-	-
9.	Культури другої пол. I тис. до н.е. – першої пол. I тис. н.е.	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
10.	Слов'янські культури раннього середньовіччя	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
11.	Середньовічна археологія Півдня України	6	4	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Разом:		60	30	28	-	2	-	90	-	-	-	-	-	-	-

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема № 1. Археологія як наука.

Предмет та завдання археологічних досліджень. Археологія в системі історичних знань та зв'язок з іншими науками. Типи археологічних пам'яток. Категорії археологічних джерел.

Тема № 2. Історія археології в Україні. Датування в Археології.

Основні етапи розвитку археології. Витоки археології. Антиковарний період. Становлення археології як науки. Археологія України за часів Російської імперії. Відкриття перших музеїв на півдні. Розкопки античних міст та скіфських царських курганів, давньоруських міст. Археологічні з'їзди. Археологія в Україні протягом ХХ – початку ХХІ ст. Інститут археології НАН

України. Видатні відкриття українських археологів. Сучасний стан української археології. Археологічна періодизація. Абсолютна та відносна хронологія. Методи датування в археології.

Тема № 3. Методи археологічного дослідження

Законодавство України щодо збереження археологічної спадщини. Методи польових досліджень. Археологічні інструменти та прибори. Розвідка. Методи проведення археологічних розкопок могильників та поселень. Фіксація археологічних джерел під час польових досліджень. Лабораторно-камеральні методи дослідження. Вироби з каменю, кераміки, металу, кістки, дерева, скла та ін. Перевезення, консервація, реставрація та збереження археологічного матеріалу. Паспортизація, каталогізація.

Тема № 4. Кам'яна доба в Україні.

Ранній палеоліт в Україні. Загальна характеристика. Архантропи. Клімат. Fauna та флора. Знаряддя праці. Середній палеоліт (Мустьєрська епоха). Загальна характеристика. Палеантропи. Клімат. Знаряддя праці. Поховання. Житла. Пізній палеоліт. Загальна характеристика. Неоантропи. Клімат. Fauna та флора. Знаряддя праці. Житла. Мистецтво та світогляд палеолітичної епохи на території України. Мезоліт. Загальна характеристика мезоліту України. Знаряддя праці, житла. Загальна характеристика неоліту. Неолітичні культури на терені України.

Тема № 5. Енеоліт на території України.

Характеристика епохи палеометалу (розвиток відтворюючого господарства; поява металообробки; ремесла; інтенсифікація обміну; зміни у системі власності; суспільні відносини). Землеробські культури Правобережжя та Подністров'я (Трипільська, Гумельницька). Скотарсько-землеробські культури Закарпаття, Волині, Поділля (лендельська, лійчастого посуду, кулястих амфор, полгарська, баденська). Скотарські культури степу України (Середньостогівська культура. Ямна культурно-історична спільність). Ранній енеоліт Криму – Кемі-обинська культура.

Тема № 6. Доба бронзи.

Характеристика бронзового віку. Історія дослідження. Хронологічна періодизація пам'яток епохи бронзи. Ранній період епохи бронзи. Культури середнього періоду епохи бронзи. Культури пізньої бронзи. Культури Закарпаття (Отомань, Станівська).

Тема № 7. Ранній залізний вік.

Ранній залізний вік. Загальна характеристика та періодизація. Передскіфський період. Кіммерійські старожитності. Чорноліська культура. Фракійський гальштат. Лужицька та висоцька культури. Скіфський період. Загальна характеристика та межі Скіфії. Скіфські «царські» кургани. Скіфські городища. Звіриний стиль у мистецтві. Культури скіфського часу. Сарматський період. Загальна характеристика сарматської культури. Скіфська держава в Криму. Пізньоскіфські городища Нижнього Подніпров'я.

Тема № 8. Античні держави Північного Причорномор'я.

Основні етапи та причини грецької колонізації Північного Причорномор'я. Періодизація античної цивілізації в цьому регіоні. Дослідження. Античні міста у Нижньому Побужжі і Подністров'ї (Борисфен, Ольвія, Тіра, Ніконій, о-в Левке). Античні міста в Криму (Херсонес, Калос-Лімен, Керкінітіда,

Боспорська держава). Сільські поселення (хори) грецьких міст-держав Північного Причорномор'я. Матеріальна культура та побут античних міст-держав Північного Причорномор'я.

Тема № 9. Культури другої пол. I тис. до н.е. – першої пол. I тис. н.е.

Проблема походження слов'ян. Археологічна періодизація ранньослов'янського часу. Кельти. Класичні пам'ятки латену на території України. Скарби. Культури пізньолатенського та римського часу: зарубинецька, поєнешт-лукашівська, пшеворська, липицька. Культури пізньоримського часу: черняхівська, київська, карпатських курганів, вельбарська.

Тема № 10. Слов'янські культури раннього середньовіччя. Археологія Русі

Культури раннього середньовіччя V-VII ст.: корчацько-празька, пеньківська, колочинська. Східнослов'янські культури періоду VIII – IX ст.: тип Лука-Райковецька, волинцевська, роменська. Загальна характеристика епохи Київської Русі. Історія дослідження. Городища, селища, могильники. Археологія Києва Чернігова, Переяслава, Вишгороду, Галича, Львова, Новгород-Сіверського.

Тема № 11. Середньовічна археологія Півдня України. Пам'ятки козацьких часів.

Історія дослідження. Салтівсько-маяцька культура. Балкано-дунайська культура. Пам'ятки кочовиків Степового Подніпров'я та Північно-Західного Причорномор'я IX – XIV ст. Пам'ятки Криму. Печерні міста. Середньовічний Білгород-Дністровський. Археологія козацької доби. Запорозька Січ. Оборонні замки-фортеці. Розкопки під Берестечко.

5.2. Тематика семінарських занять

Тема № 1. Археологія як наука.

Тема № 2. Історія археології в Україні. Датування в Археології.

Тема № 3. Методи археологічного дослідження

Тема № 4. Кам'яна доба в Україні.

Тема № 5. Енеоліт на території України.

Тема № 6. Доба бронзи.

Тема № 7. Ранній залізний вік.

Тема № 8. Античні держави Північного Причорномор'я.

Тема № 9. Культури другої пол. I тис. до н.е. – першої пол. I тис. н.е.

Тема № 10. Слов'янські культури раннього середньовіччя. Археологія Русі

Тема № 11. Середньовічна археологія Півдня України. Пам'ятки козацьких часів.

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	9	Конспект
2.	Підготовка до семінарських занять	28	Конспект
3.	Підготовка до проміжного контролю	4	Модульна контрольна робота
4.	Виконання індивідуальних завдань: заповнення археологічних таблиць	19	Таблиці

5.	Підготовка до підсумкового (екзаменаційного) контролю	30	Екзамен
	Разом	90	

Заповнення таблиць до тем:

Тема № 4. Кам'яна доба в Україні.

Тема № 5. Енеоліт на території України.

Тема № 6. Доба бронзи.

Тема № 7. Ранній залізний вік.

Для того, щоб вірно виконати завдання студента необхідно:

А. Приступити до заповнення таблиць тільки після прослухання лекції та виконання всіх завдань семінарського заняття з відповідної теми.

Б. Заповнити таблиці за наступним зразком:

Назва культури	Територія	Дослідники	Поселення, житла, знаряддя праці, заняття	Кераміка	Релігійні пам'ятки, поховання	Примітки*
Ямна мідний вік	Степові райони від Заволжя до пониззя Дунаю	Городцов В.О.	При розкопках знайдено невеликі наземні житла, укріпленні оборонними стінами. Житла належали окремим сім'ям. Поряд з житлами влаштовували глиnobитні вогнища. Серед знарядь праці переважали кремінні ножі, кам'яні зернотерки, шліфовані сокири, кістяні мотики. З міді виготовлялися ножі, сокири, шила. Основне	Кераміка досить примітивна і в цілому одноманітна. Серед форм домінує округлобокий гостродонний горщик. Орнаментація скуча. Візерунок розміщений у верхній частині горщика. Найчастіше це ряди відбитків шнура чи гребінцевого штампа. Зустрічаються заштриховані трикутні фігури.	Засипані вохрою поховання знаходяться в глибоких ямах, над якими насипані кургани із землі. Інколи в кургані буває по кілька поховань. Одно з них основне і найбільш раннє. Основне поховання завжди чоловіче. Супровідний інвентар – посуд, ножі з кременю, кістяні	У похованнях курганів ямної культури інколи зустрічаються великі кам'яні плити, які схематично передають фігуру людини. Такі плити називають антропоморфними (люди)

		заняття населення – скотарство. Населення вело рухливий спосіб життя, пересуваючись за стадами.		гарпуни, вироби з міді. Кістки тварин походять від покладеної жертвової м'ясної їжі. Ями над похованнями перекривали настилами з дерева, а самі поховання покладені на підстилки з трави, дерев'яної кори.	ноподі бними) стелам и.
--	--	---	--	--	--------------------------

* В графі «примітки» треба вказати характерні риси, властиві культурі, які не вказано у попередніх графах (Наприклад, зольники Сабатинівської культури; скарби культур Фракійського гальштату).

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* екзамен.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді таблиць.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з дисципліни.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Методи проведення археологічних розкопок могильників.
2. Неолітичні культури на терені України.

8. КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- 8.1. *Шкала та схема формування підсумкової оцінки*

Переведення підсумкового балу за 100-балльною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
70-89	добре
51-69	задовільно
1-50	незадовільно

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	40 балів (поточний контроль)	10 балів (проміжний контроль)	50 балів (підсумковий контроль)
Мінімальний пороговий рівень	20 балів (поточний контроль)	6 балів (проміжний контроль)	25 балів (підсумковий контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрутовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на питання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Таблиці	5

Критеріями оцінювання таблиць є правильність та повнота заповнення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 5 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного, проміжного та підсумкового контролів.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Дошка, ілюстрації, археологічні артефакти, технічні засоби для демонстрування науково-популярних фільмів (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Абашина Н. С. Давні слов'яни. Археологія та історія : навч. посіб. / Н. С. Абашина [та ін.]; Нац. акад. наук України, Ін-т археол., Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, каф. археол. та музеєзнавства. – Київ: Стародавній Світ, 2012. – 364 с.
2. Абашина Н.С. М.Ю. Брайчевський про історичний зміст поняття «археологічна культура» та проблему культурної трансформації /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. – С. 25 -32.
3. Алексеева И.Л. Курганы эпохи палеометалла в Северо-Западном Причерноморье. - К.: Наукова думка, 1992.
4. Андрух С.И. Нижнедунайская Скифия в VI - I в. до н. э. - Запорожье, 1995.
5. Античный мир и варвары на юге России и Украины: Ольвия. Скифия. Боспор: сб. / Ин-т археологии НАН Украины, Ин-т археологии РАН. - Запорожье ; К. ; М. : Дикое Поле, 2007. - 404 с.
6. Археологические памятники Одесской области. Справочник. - Одесса, 1991.
7. Археология: Учебник /А.И. Мартынов. — 5-е изд., перераб. — М.: Высш. шк., 2005. – 447 с.
8. Археология: учебник для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальности "История" / ред. В. Л. Янин. - М. : Издательство Московского ун-та, 2006. - 606 с.
9. Археологія доби українського козацтва XVI-XVIII ст. [Текст] : навч. посіб. / Д. Я. Телегін [та ін.] ; Ін-т змісту і методів навчання, Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : [б.в.], 1997. - 336 с.
10. Археологія та стародавня історія України [Текст] : курс лекцій / М. О. Чміхов, Н. М. Кравченко, І. Т. Черняков; гол. ред. С. В. Головко. - К. : Либідь, 1992. - 376 с.
11. Археологія України : навч. посібник / І. С. Винокур, Д. Я. Телегін. - К. : Вища школа, 1994. - 318 с.
12. Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Л. Залізняк, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.; за ред. Л. Л. Залізняка. — К.: Либідь, 2005. — 504 с.
13. Археологія: від джерел до реконструкцій: [зб. наук. пр.] / НАН України, Ін-т археології ; [Акимов Д. В. та ін. ; редкол.: Отрощенко В. В. (відп. ред.) та ін.]. - Київ : ІА НАН України, 2011. – 250 с.
14. Баран В.Д. Давні слов'яни. Україна крізь віки. - К.: Альтернативи, 1998.
15. Білоусько О. Україна давня: євразійський контекст. - К., 2002.
16. Брайчевський М.Ю. Антська проблема в контексті візантійської історії // Археологія. - 1991. - №2.
17. Брайчевський М.Ю. Вступ до історичної науки. – К., 1995.
18. Брайчевський М.Ю. Скарби знайдені і незнайдені. - К., 1992.

19. Бруяко И.В., Ярошевич Ю.И. Городище у с. Новосельское на Нижнем Дунае. - Одеса: Гермес, 2001.
20. Бунятян К.П. Давнє населення України. – К.: Либідь, 1999.
21. Бунятян К.П., Мурzin В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. Україна крізь віки. Т.1. - К.: Альтернативи, 1998.
22. Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про Золотий вік / Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко. - Х. : Фоліо, 2007. - 415 с.
23. Винокур І.С. М.Ю. Брайчевський і вивчення черняхівської культури. //Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. - С. 33-34.
24. Гавриш П.Я. Більське городище (місто Гелон): реалії і міфи. Історико-археологічне дослідження. Полтава: АСМІ, 2016. – 239 с.
25. Геродот. Геродота турійця з Галікарнаса «Історій» книг дев'ять що їх називають музами. Переклад А.О. Білецького. - К.: Наукова думка, 1993.
26. Давня історія України. В двох кн. Під ред. П.П. Толочко. Кн. 1 та 2. - К.: Либідь, 1994.
27. Древний мир. История. Археология. Нумизматика. - К., 2001. – періодичний ілюстрований часопис.
28. Древняя керамика: методы и программы исследования в археологии. – К., 1992.
29. Експериментальна археологія: досвід моделювання об'єктів та виробництв / [Брузіс Р. та ін. ; редкол.: Толочко П. П. (голова) та ін.] ; НАН України, Ін-т археології. - Київ : ІА НАН України, 2013. – 255 с.
30. Етнічна історія давнього населення України. - К., 2001.
31. Залізняк Л. Л. Первісна історія України. – К.: Либідь, 1999.
32. Залізняк Л.Л. М.Ю. Брайчевський і походження слов'янських народів. /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. - С. 67-83.
33. Змійові вали : [зб. матеріалів н.-д. спадщини] / А. С. Бугай ; [упорядкув. та передм. Олександра Бугая]. - К. : Персонал, 2011. - 274, [1] с.
34. Зубарь В.М., Сон Н.А. Греки и римляне в Нижнем Поднестровье. - К., 1998.
35. Івакін Г.Ю. М.Брайчевський та пізньосередньовічна археологія України /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. – С. 100-110.
36. Історія української культури: В 5-ти томах. Т.1. - К.. 2001.
37. Каменний век на территории Украины. – К., 1990.
38. Клейн Л. С. Археологическое исследование: Методика кабинетной работы археолога / Л. С. Клейн ; Донец. нац. ун-т. - Донецк : Донецк. нац. ун-т, 2012 . - (Теоретическая археология ; т. 3). - Загл. обл. : Археологическое исследование / Л. С. Клейн. Кн. 2. - 2013. - 599 с.
39. Клейн Л.С. История археологической мысли (в 2-х томах). – СПб., 2011.
40. Кравченко Н.М. Анти - на зламі віків. Ранньоантський період у світлі історико-археологічних аналогій // Вісник Київського інституту «Слов'янський університет». - Вип. №11. - К., 2001.
41. Кравченко Н.М. Черняхівська культура і проблема антів /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. - С. 35-43.
42. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русява А.С. Античні держави Північного Прочорномор'я. Україна крізь віки. Т.2. - К.: Альтернативи, 1998.
43. Культура НОА на землях України / Л. І. Крушельницька ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. - Л. : [б.в.], 2006. - 176 с.
44. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / П. Курінний; Український вільний ун-т, Центр охорони та дослідження пам'яток археології управління культури Полтавської обласної держ. адміністрації. - Полтава, 1994. - 140 с.
45. Мовчан 1.1., Боровський Я.Є., Гончар В.М. Дружинний некрополь Верхнього Києва (з нових досліджень) /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. - С. 83 - 87.
46. Моця Б.О., Толкачов Ю.І. Меджибізька фортеця // Археологія - №3. – К., 2000.

47. Нестуля С. Становлення Всеукраїнського Археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років) / С. Нестуля ; НАН України, Інститут археології. - Полтава : Археологія, 1997. - 98 с.
48. Нужний Д.О. Розвиток мікролітичної техніки в камяному віці. – К., 1992.
49. Отрощенко В.В. До вивчення знакової системи зрубної спільноти. /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. -С. 23-25.
50. Охотников С.Б., Островерхов А.С. Святилище Ахилла на острове Левке (Змеином). - К.: Наукова думка, 1993.
51. Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. - К.: Фенікс, 1994.
52. Паламарчук С.В. Древняя и средневековая история населения междуречья Днестра и Дуная. - Одесса, 1997.
53. Полин С.В. От Скифии к Сарматии. - К., 1992.
54. Приходнюк О.М. Пастирське городище /Михайло Брайчевський. Вчений і особистість. - К.: Фенікс, 2002. - С. 43 - 50.
55. Роздобудько М. В. Що розповідають та приховують археологічні пам'ятки. Київ: Академперіодика, 2015.
56. Свєшніков І. К. Битва під Берестечком. – Львів: Слово, 1992.
57. Сегеда С.П. Основи антропології. – К., 1995.
58. Словник-довідник з археології. - К.: Наукова думка, 1996.
59. Смінтина О.В. Ландшафт в контексті палеоекологічного підходу до вивчення культури: проблеми та перспективи. – Записки історичного факультету ОНУ. Вип.. 11. – Одеса, 2001. – С. 143 – 151.
60. Сон Н.А. Тира римского времени. -К.: Наукова думка, 1993.
61. Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. - К., 1999.
62. Трипільська культура. Пошуки. Відкриття. Світовий контекст (До 100-річчя від дня народження О. Ольжича): Збірка наукових праць / Упоряд. М. Відейко, С. Кот. — К.: Спадщина, 2007. — с. 5-27.
63. Фаган Б. М. Археология. В начале / Б. М. Фаган, К. Р. ДеКорс ; пер. с англ. Н. Ю. Струков. - М. : Техносфера, 2007. - 591 с.
64. Формализованно-статистические методы в археологии (анализ погребальных памятников) / В. Ф. Генинг, Е. П. Бунятын, С. Ж. Пустовалов, Н. А. Рычков; АН УССР, Ин-т археологии; отв. ред. С. П. Пачкова. - К. : Наукова думка, 1990. - 304 с.
65. Чміхов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України. - К: Либідь, 1992.

10.2. Допоміжні джерела

66. Давня історія України. У двох книгах. Кн. 1 - К.: Либідь, 1994.
67. Давня історія України. У двох книгах. Кн. 2 - К.: Либідь, 1994.
68. Давня історія України. Том перший. - К.: ІА НАНУ, 1998.
69. Давня історія України. Том другий. - К.: ІА НАНУ, 1998.
70. Давня історія України. Том третій: Слов'яно-руська доба. - К.: ІА НАНУ, 1999.
71. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. – К., 1996.
72. Русіна О.В. Україна під татарами і Литвою. Україна крізь віки. Т.6. - К.: Альтернативи, 1998.
73. Толочко О.П., Толочко П.П. Давня Русь. Україна крізь віки. Т.4. - К.: Альтернативи, 1998.

10.3. Інтернет-ресурси

74. arheologia.com.ua Journal “Arheologia”
75. <http://taskopki.narod.ru/> Археология и древняя история
76. <https://iananu.org.ua/> Інститут археології НАН України